

CROTALUS CERASTES (HALLOWELL, 1854) DE HORENRATELSLANG

Door: Pete Strimple, 5310 Sultana Drive, Cincinnati, OH 45238, USA.

Inhoud: Historisch overzicht - Habitat - Voedsel - Gewoonten - Voortplanting - Crotalus cerastes cerastes Hollowell - Crotalus cerastes cercobombus - Crotalus cerastes laterorepens - Determinatietabel - Nota bene.

* * *

HISTORISCH OVERZICHT

De horenratelslang is een kleine tot middelgrote ratelslang die voorkomt in het zuidwesten van de Verenigde Staten en in het noordwesten van Mexico. Zij werd voor het eerst beschreven in 1854 door Hollowell onder de naam *Crotalus cerastes*. Het type-exemplaar werd gevangen door Dr. A.L. Heermann en de type-vindplaats werd aangeduid als 'oevers van de Mojave en in de Mojavewoestijn (Californië)'.

In 1944 beschreef Laurence Klauber de eerste ondersoort aan de hand van een exemplaar dat gevangen was bij de Narrows, San Diego County, Californië. Klauber noemde de ondersoort *Crotalus cerastes laterorepens*, de Coloradowoestijn - horenratelslang. De ondersoortnaam 'laterorepens' is heel toepasselijk voor een 'sidewinder', want het is Latijn voor 'zijwaarts kruipend'. Overeenkomstig de regels voor de nomenclatuur kreeg de nominaatvorm de naam *Crotalus cerastes cerastes* Hollowell, de Mojavewoestijn-horenratelslang.

Dit waren de enige twee ondersoorten van de horenratelslang tot 1953, toen Savage en Cliff *Crotalus cerastes cercobombus* beschreven, de Sonora-horenratelslang. De ondersoortnaam 'cercobombus' is eigenlijk een combinatie van een Grieks en een Latijns woord en betekent 'zoemende staart'.

HABITAT

Crotalus cerastes is hoofdzakelijk een woestijnbewoner; haar habitat omvat vlak woestijngebied, zandduinen en met creosoot- en mesquitestruiken begroeide zandheuvels.

VOEDSEL

Horenratelslangen voeden zich voornamelijk met kleine zoogdieren (kangeroeratten, muizen, wangzakratten enz.) en hagedissen (woestijnleguanen, zijvlekleguaantjes, renhagedissen enz.). Er is ook melding gemaakt van horenratelslangen die vogels eten en er is zelfs een geval van kannibalisme bekend. Jonge horenratelslangen eten vooral hagedissen en schakelen, naarmate ze meer volwassen worden, geleidelijk over op zoogdieren.

GEWOONTEN

Crotalus cerastes is voornamelijk nachtactief en wordt dikwijls op wegen aangetroffen. In sommige gebieden is zij de meest voorkomende slang. Een van de twee meest opvallende kenmerken van deze slang is het horenvormige uitsteeksel boven het oog. Deze beschubde uitsteeksels hebben een beschermende functie, doordat ze neerwaarts over het oog buigen wanneer de slang in een hol kruipt.

De zijwaartse voortbeweging is ongetwijfeld het meest in het oog springende kenmerk van deze ratelslangesoort. Deze manier van voortbewegen heeft twee functies. In de eerste plaats is de horenratelslang zo in staat zich op efficiënte wijze te verplaatsen over het uit los zand bestaande substraat dat kenmerkend is voor haar woongebied. Op de tweede plaats kunnen horenratelslangen, doordat steeds slechts twee punten van het slangelichaam de grond raken, zich zo over het hete woestijnzand verplaatsen.

VOORTPLANTING

Horenratelslangen paren over het algemeen in de lente (april-mei), maar er bestaan ook talrijke meldingen van paringen in de herfst. De vrouwtjes werpen meestal 5 tot 18 jongen in juli of augustus, soms nog in september. De jongen zijn bij de geboorte gemiddeld 16,5 - 20 cm lang.

CROTALUS CERASTES CERASTES HALLOWELL DE MOJAVEWOESTIJN-HORENRATELSLANG

Beschrijving.

Deze ondersoort heeft gewoonlijk een geelbruine, reebruine of bruine grondkleur, met een serie van 30-43 (gem. 36,3) rugvlekken. Deze vlekken zijn roodbruin tot donkerbruin van kleur en zijn meestal duidelijk afgetekend of omlijnd. Aan de zijkant van het lichaam bevindt zich een tweede rij van kleine vlekken, afwisselend geplaatst t.o.v. de rugvlekken. De buikzijde is (evenals bij de andere ondersoorten) room- of ivoorkleurig zonder tekening, behalve soms een grijze stippeling op kin en keel. De kop heeft grotendeels dezelfde kleur als de romp, maar is dikwijls getekend met grijsachtige vlekken. De streep achter het oog is meestal bruin of grijsachtig. De staart heeft dezelfde kleur als de romp, met 2-6 vlekken of dwarsbanden. De eerste één of twee vlekken zijn bruin, de overige zijn meestal zwart. Het eerste segment van de ratel is bij deze ondersoort bruin, hetgeen haar duidelijk onderscheid van de andere twee ondersoorten.

Beschubbing.

Crotalus cerastes cerastes heeft gewoonlijk 21 rijen schubben halverwege het lichaam, met een variatie van 19-23. Het aantal subcaudale schubben bedraagt 19-26 (gem. 22) bij mannetjes en 14-20 (gem. 17,2) bij vrouwtjes. Het aantal buikschubben bedraagt 132-146 (gem. 138) bij mannetjes en 136-150 (gem. 142,3) bij vrouwtjes.

Grootte.

Crotalus cerastes cerastes is met een maximumlengte van 58,7 cm de kleinste van de drie ondersoorten.

Foto 1: *Crotalus cerastes*. Reptielen Zoo Uhldingen (D).
Foto: Fons Sleijpen.

Opmerking: er zij op gewezen dat *Crotalus cerastes* de enige ratelslangsoort is, waarbij de vrouwtjes de mannetjes in lengte overtreffen. Alle drie de maximum lengtes die in dit artikel vermeld worden hebben dan ook betrekking op vrouwtjes.

Verspreiding.

Deze ondersoort heeft de meest noordelijke verspreiding van de soort. Hij wordt aangetroffen in het zuiden van Nevada, in het uiterste zuidwesten van Utah, het zuidoosten van Californië en het aangrenzende centraal-westelijke en uiterste noordwestelijke deel van Arizona.

CROTALUS CERASTES CERCOBOMBUS
DE SONORA-HORENRATELSLANG

Beschrijving.

De grondkleur van *Crotalus cerastes cercobombus* is gewoonlijk geelbruin, lichtbruin of vaalgeel, soms met een zweem grijs. Hij bezit een reeks van 28-41 (gem. 35,2) onduidelijke rugvlekken, die geelbruin of donkerbruin van kleur zijn. De laterale vlekken zijn kleiner en lichter van kleur dan de dorsale vlekken, en ze zijn ook nogal vaag. Kleur en tekening van kop, buik en staart zijn hetzelfde als die van *Crotalus cerastes cerastes*, zoals boven vermeld. Het eerste segment van de ratel is bij deze ondersoort zwart.

Beschubbing.

Crotalus cerastes cercobombus heeft gewoonlijk 21 rijen schubben halverwege het lichaam, met een variatie van 21-25. Het aantal subcaudale schubben bedraagt 18-24 (gem. 20) bij mannetjes en 14-19 (gem. 15,9) bij vrouwtjes. Het aantal buikschubben bedraagt 132-144 (gem. 139,4) bij mannetjes en 138-148 *(gem. 143,6) bij vrouwtjes.

Grootte.

De Sonora-horenratelslang staat qua grootte tussen de andere ondersoorten in. Het grootste gemeten exemplaar had een totale lengte van 62,8 cm.

Verspreiding.

In de Verenigde Staten wordt *Crotalus cerastes cercobombus* aangetroffen in het centrale zuiden van Arizona. In Mexico wordt hij aangetroffen in het noordwesten van Sonora en op het eiland Tiburón, voor de kust van Sonora.

CROTALUS CERASTES LATEROREPENS
COLORADOWOESTIJN-HORENRATELSLANG

Beschrijving.

De grondkleur van *Crotalus cerastes laterorepens* is variabel en kan vaalgeel, ivoorkleurig, geelbruin, grijsachtig of zelfs licht rozeachtig zijn. Het aantal rugvlekken bedraagt 30-45 (gem. 36,9). Deze vlekken zijn gewoonlijk grijs, geelbruin of bruin van kleur en kunnen nogal onduidelijk zijn, vooral bij volwassen exemplaren. Kleur en tekening van kop, buikzijde en staart zijn hetzelfde als boven beschreven voor *Crotalus cerastes cerastes*. Het eerste segment van de ratel is bij deze ondersoort zwart.

Beschubbing.

Crotalus cerastes laterorepens heeft meestal 23 rijen schubben halverwege het lichaam, met een variatie van 21-25. Het aantal subcaudale schubben bedraagt 19-26 (gem. 21,7) bij mannetjes en 14-21 (gem. 16,9) bij vrouwtjes. Het aantal buikschubben bedraagt 137-151 (gem. 143,7) bij mannetjes en 135-154 (gem. 146,2) bij vrouwtjes.

Grootte.

De recordlengte van *Crotalus cerastes laterorepens* bedraagt 82,4 cm, waarmee deze ondersoort de grootste van de drie is.

Verspreiding.

In de Verenigde Staten wordt de Coloradowoestijn-horenratelslang aangetroffen in het uiterste zuidoosten van Californië en het zuidwesten van Arizona en in Mexico in het noordwesten van Sonora en het noordoosten van Baja California.

Determinatietabel

- 1a. Eerste segment van ratel bruin bij adulte exx.; ventralia (mannetjes) 141 of minder, (vrouwtjes 144 of minder schubbenrijen (halverwege het lichaam) meestal 21
..... *Crotalus cerastes cerastes*
- 1b. Eerste segment van ratel zwart bij adulte exx. 2.
- 2a. Ventralia (mannetjes) 141 of minder, (vrouwtjes) 145 of minder schubbenrijen (halverwege het lichaam) meestal 21 *Crotalus cerastes cercobombus*
- 2b. Ventralia (mannetjes) 142 of meer (vrouwtjes) 146 of meer schubbenrijen (halverwege het lichaam) meestal 23 *Crotalus cerastes laterorepens*

Vertaling: Paul Schotten.

N.B.: Dit artikel is eerder verschenen in *The Forked Tongue*, 9, 1984.